

Bodó Balázs

Szükség törvényt bont

–

**a kalózok szerepe a kulturális termelés és csere folyamataiban a könyvnyomtatástól a fájlcsereelő
hálózatokig**

Tézisfüzet

Témavezető:

György Péter DSc, egyetemi tanár

ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola

Film-, média- és kultúraelmélet Program

Budapest, 2010

I. A kitűzött kutatási feladat rövid összefoglalása

A hálózatba kötött digitális eszközök elterjedése egyesek és nullák másolásának könnyen és olcsón elvégezhető feladatává tette a korábban fizikai hordozón elérhető kulturális javak – zeneművek, audiovizuális alkotások, szövegek, tudományos munkák – előállítását, terjesztését, másolását. Az alkotók és a közönségek összekapcsolására szakosodott kulturális iparági szereplők – kiadók, kis- és nagykereskedők, egyéb közvetítők – hagyományos tevékenységi területein egyik pillanatról a másikra megjelentek a korábban fogyasztói szerepre (a szó piaci értelmében) kárhoztatott befogadók, vásárlók, a közönség. Az első, mainstream fájlcsere technológia, a Napster 1999-es megjelenése alapjaiban rengette meg a kulturális javak közvetítőinek évszázadok alatt kialakult gyakorlatait, üzleti modelljeit, profitabilitását, identitását.

Ez az alapvetően technológiai gyökerű átalakulás azonban a várakozásokkal ellentétben a kulturális javak piacain hozta a leglassabban változást. Az új üzleti modellek versenye ugyanis jelentős mértékben korlátozható egy korábbi, alapvetően a könyvnyomtatás technológiai- üzleti kontextusára optimalizált gyakorlatot kodifikáló jogi intézményrendszerrel, a szerzői jogi szabályozással. A hagyományos kulturális iparági szereplők és a digitális disztribúcióban egyéni felhasználóként, vagy innovatív vállalkozásként részt vevő szereplők között immár egy évtizede a szerzői jog és a DRM technológia eszközeivel zajlik az a háború, melynek a tétje a kulturális piacok alapvető folyamatai feletti ellenőrzés.

A szerzői jog az az instrumentum, amelyik kétfelé, elfogadható, legitim, és törvénysértő, illegitim részre osztja a kulturális javak termelésének, disztribúciójának, használatának és cseréjének számtalan lehetséges gyakorlatát – az idézéstől a kábelTV társaságok által végzett tartalomtovábbításig át a fájlcsere hálózatokról való tartalomletöltésig. A szerzői jogi szabályozás aktuális állapota, s így a tisztességes gyakorlatot a kalózkodástól elválasztó határvonal egyszerre tükrözi az adott kor szerzőkről, kulturális piacokról, kreativitásról, egyediségről alkotott elképzeléseit, a kulturális piacok állapotát, a reprodukciós technológiák adottságait, a mindenkori hatalom véleménynyilvánítás szabadsága elé állított akadályait, illetve azt a politikai erőegyensúlyt, melyben az egymással versengő értékek, érdekek végül törvényi szabályozásban öltönek testet. A szerzői jog története – mely mellel a jogi irodalomban alaposan feldolgozott történet – valójában tehát ezeknek a folyamatoknak is a története, mindenekeztől tehát társadalomtörténet. Különösen az, ha a narratívát nem a győztesek, azaz a mindenkori törvényi szabályozásban megjelenő érdekek szempontjából gondoljuk végig, hanem a vesztesek oldaláról, azok szempontjából tehát, akik a szerzői jog története során kalózkodóknak neveztettek.

A szerzői jogi kalóz a XXI. század copyright háborúiban gyakran megidézett figura. Otthoni számítógép és internet használók tíz és százmillióra sütik rá a kalóz bélyegét a célból, hogy azt a társadalmi gyakorlatot, ami a digitális formában rendelkezésre álló kulturális javak cseréjéről, megőrzéséről és animálásáról szól, elítéljék azok a szereplők, kiknek az üzleti érdekeik e gyakorlat sérteni látszik. A szerzői jogi kalóz azonban korántsem olyan egyértelműen negatív szereplő, mint ahogy azt az inkumbens szereplők láttatni szeretnék. A kulturális piacokon időről időre fellángoló kalózkodásnak jól definiálható politikai, gazdasági, technológiai, kulturális okai vannak, melyek egy más eszközzel megválaszolatlan problémára nyújtanak a maguk módján megoldást.

A disszertációban a szerzői jog történetét kalóz-szempontról olvasom/írom újra a célból, hogy azonosítani tudjam azokat az okokat, melyek megmagyarázzák a szerzői jogi kalózkodás hullámokban

jelentkező megjelenését és elmúlását. Teszem mindezt azért, hogy megértsem és megmagyarázzam a szerzői jogsértések általánossá válásának jelenlegi korszakát, és ezen keresztül megértsem azt a szerepet, amit a szerzői jog elektronikus kalózái játszanak a kulturális javak előállításának és terjesztésének folyamataiban.

II. Kutatási célkitűzések és módszerek

A kutatás az alábbi célokat tűzte ki maga elé és valósította meg:

- a szerzői jogi szabályozás kialakulásának, történetének áttekintése, különös tekintettel azokra a szereplőkre, akik a korabeli diskurzusokban kalóznak minősültek
- a szellemi alkotások tulajdoni viszonyait nemzetközi szinten rendező intézményrendszer áttekintése, a nemzetközi kereskedelmi rendben kalóz államoknak minősülő szereplők gyakorlatának, motivációinak feltérképezése.
- a XXI. századi, peer-to-peer hálózatokat igénybe vevő elektronikus kalózok kialakulásának történetének feltérképezése,
- az internetes kulturális feketepiacok kialakulásának okainak bemutatása
- a törvénysértést normalizáló diskurzív stratégiák megértése, megismerése
- a magyar internetes kulturális feketepiacok empirikus, kvantitatív kutatása.

A dolgozat alapvetően háromféle kutatási módszertannal dolgozik. A történeti rész a XVI. századtól kezdve követi nyomon a szerzői jogi normák alakulását. E szakaszban alapvetően a korral foglalkozó irodalmak áttekintése, a másodlagos irodalmak feldolgozása volt a cél.

A második szakasz a kortárs, internetes kalózok leírásával foglalkozik. Itt interjúk, a résztvevő megfigyelés segítségével, elsődleges szövegek feldolgozásával, a diskurzuselemzés eszközeivel igyekszem megrajzolni a kortárs szerzői jogi kalóz alakját.

A harmadik, empirikus részben a magyar kulturális feketepiaci forgalmat egy erre a célra kifejlesztett szoftveres eszközzel mérem, a kapott adatokat statisztikai módszerekkel elemzem.

III. A tudományos eredmények rövid összefoglalása, azok hasznosítása, a hasznosítás lehetőségei

A kutatási eredmények rövid összefoglalója

A disszertációban kiteljesedő szellemi kaland kezdete arra az időszakra tehető, amikor kollégáimmal együtt elkezdtük a Creative Commons (CC) licencek magyarországi honosítási folyamatát. A Lawrence Lessig által útjára indított nemzetközi mozgalom célja az volt, hogy a szabad szoftveres licencek mintájára a kulturális termelés hagyományos területein is létrehozza azokat a szerződéseken alapuló

szervi jogi konstrukciókat, melyek lebontják a kulturális javak szabad, internetes áramlása, és remixelhetősége előtt álló szerzói jogi akadályokat.

A „minden jog fenntartva” elv helyett a „néhány jog fenntartva” elvét megfogalmazó mozgalom a CC-licenck elterjedésében látta a globálisan is oligopol helyzetbe került kultúripari konglomerátumok által kisajátított, egyre több mindenre kiterjedő, egyre korlátozóbbnak látott szerzói jogi rezsím ellensúlyát.

A CC-licenck fordítása és bevezetése azonban nem várt tapasztalatokat hozott. Mindenekelőtt azt a felismerést, hogy a CC-licenck egy sajátos történelmi helyzetben, egy sajátos problémára adott specifikus válaszként értelmezendők. A CC egy alapvetően az amerikai copyright rendszer politikai gazdaságtanára, a (perre mindig kapható) amerikai jogi kultúrára, az amerikai copyright rezsím egyes elemeinek (nevesül a fair use) sajátosságaira adott válaszreakció. A licenck szövegét le lehet ugyan fordítani magyarra, a szerződés egyes részeit kompatibilissé lehet tenni a magyar szabályozással, de a megváltozott jogi környezet egyben az eredetitol eltérő kulturális, politikai, gazdasági stb. környezeteket is jelent, és e környezetekkel a CC nem válik automatikusan kompatibilissé.

A CC hazai terjedésével kapcsolatos megfigyelések egyik tanulsága az volt, hogy a CC itthon nem tölti be azokat a funkciókat, amikre azt kitalálták, és nem hozta létre a szerzói jogi kötöttségektől megszabadított, kontraktuális közkinccset. Annak, hogy a CC nem vált a hazai digitális kultúra alapvető infrastruktúrájává, több okát is látom:

- Ahhoz, hogy a CC-t meg lehessen érteni, érteni kell a szerzói jog funkcióját, működését, eszközeit és céljait, ez a tudás azonban ma Magyarországon még azok körében is jórészt hiányzik, akik a szerzói jogból élnek. Sem az alkotók, sem a felhasználók nincsenek igazán tisztában e jogterülettel.
- Hiányzik az a gazdasági/piaci környezet, amelyik a CC biztosította szabadabb terjedést versenyelőnyé tudná tenni.
- A kulturális javak digitális környezetben zajló terjedése, másolása, felhasználása, újrahasznosítása jellemzően engedély nélkül történik, azaz kiterjedt a szerzói jogi kalózkodás.
- Kevés figyelem és erőforrás jut a szerzói jogok betartására, az engedély nélküli felhasználások visszaszorítására, a feketepiaci felszámolására, azaz hiányzik az a külső jogi nyomás, ami a felhasználókat a CC-s tartalmak használatára ösztönözné a szerzói jogi védelem alatt álló, esetleg engedély nélkül felhasznált tartalmakkal szemben.

Mindebből az a következtetés adódott, hogy a kulturális javaknak azt az alternatív, szabadon hozzáférhető, szabadon felhasználható, közkinccsként kezelt körét, amit az amerikai környezetben a CC volt hivatva megteremteni, az itthoni környezetben egy másik intézmény hozza létre. A CC de jure közlegelője helyett a kalózok által kiépített feketepiacok de facto közlegelője az, ami a hazai környezetben működik. A feketepiac nemcsak a szerzói jogi védelemmel maximálisan élni kívánó jogosultak és felhasználók számára jelent versenytársat, de a szabad kultúra mozgalom számára is.

Nagyjából a CC hazai bevezetésével egy időben kezdtek megjelenni a hazai kalózkokról, illetve a velük szembeni fellépésről szóló sajtóbeszámolókat. Ezek közül az egyik első volt a Csentes Könyvtár (Silent Library Project – SLP) bezárásáról szóló híradás. Az SLP egy a könyvek és a digitális technológiák iránt egyaránt elkötelezett kis közösség volt, amelyik manufaktúriális módszerekkel digitalizált könyveket.

Amikor egy magyar kiadó észrevette, hogy az általa kiadott könyvek némelyike digitális formában engedély nélkül letölthető a netről, sikeresen lépett fel az SLP és a hasonló szolgáltatások ellen: ezek az illegális archívumok egyre másra tűntek el az internet nyilvánossága elől. A kalóz-archívumok eltűntetését azonban nem követték sem pénzért árult, sem a CC alatt ingyenesen közzétett digitális kiadások: a kalózok által láthatóvá tett piaci hiányt, és a felszámolásuk nyomán támadt űrt a legitim szereplők nem siettek kitölteni.

2005-re gyakorlatilag kialakult az a piaci dilemma, ami azóta is megválaszolásra vár. Ha a legális piaci szereplők nem képesek, vagy nem hajlandók megfelelni azoknak – az olcsóbb árú, széleskörűbb elérhetőségre vonatkozó – elvárásoknak, amik a digitális disztribúció megjelenése nyomán velük szemben támadtak; ha a CC-mozgalom által megteremteni kívánt, szabadon és legálisan felhasználható kulturális közkinccs lehetőségei korlátozottak; ha a hazai kulturális mezőben központi szerepet játszó közintézményektől aligha lehet gyors és innovatív programokat várni; és ha sikerrel járnak a piaci résekben tenyésző kalózok visszaszorítására tett erőfeszítések, akkor ugyan ki és mikor fogja elvégezni a magyar kulturális örökség digitalizálásának és hozzáférhetővé tételének feladatát, az üzleti logikák miatt a piacról kiszoruló kulturális javak elérhetővé tételét?

Az már ekkor nyilvánvaló volt, hogy az előbb felsorolt szereplők közül a keresletet és kínálatot egyszemélyben megtestesítő P2P-kalózok azok, akik a leginnovatívabbak, és a leggyorsabban képesek reagálni a kulturális mezőben megjelenő egyensúlytalanságokra. Önmagában már ez a gyorsaság és invenciózusság is indokolja, hogy érdemes a feketepiacon zajló folyamatokra odafigyelni, még akkor is, ha a végső cél a piac kifejlesztése lehet csak. A kalózok, különösen a felhasználókból szerveződött P2P-kalózok pontosan kijelölték, kijelölik a magyar nyelvű kulturális piacok hiányosságait, s rajtuk keresztül korábban ismeretlen mélységű és részletességű információk szerezhetők a piaci kereslet és kínálat közötti távolság szerkezetéről.

Téved az, aki az ingyenességben látja a fájlcserező feketepiacok egyedüli létokát, azaz erre az egyedüli tényezőre szűkíti le a piaci kereslet és kínálat közötti, kalózok által feltárt távolságot. A legális szolgáltatások egyre bővülő katalógusa mellett fennmaradó feketepiaci aktivitás arra is figyelmeztet, hogy talán az elérhető katalógus nagysága is csak egy szempont a sok közül. Hasonló állítások tehetők a többi, hagyományosan piaci kompetenciaként megjelenő feketepiaci sajátosságról is.

Az egyre kedvezőbb legális piaci környezet és az egyre erősödő jogi nyomás ellenére virágzó feketepiacok fennmaradásának okát érdemes az ezekből a tényezőkből, e tényezők felett összeálló dimenzióban keresni. Az ár, a kínálat, a technikai minőség, a gyorsaság, a kipróbálhatóság, és az összes többi feketepiaci tényező együtt hozzák létre azt a minőséget, ami a legális disztribúciós csatornákkal versenyben áll. A net által biztosított autonóm térben, a felhasználók kollaborációja nyomán kialakult kulturális mező és az ezt a mezőt szervező normák együtt támasztanak konkurenciát a hagyományos szereplőknek.

Más szóval nincs magányos kalóz. A kulturális kalózkodás társas tevékenység, melynek ugyanúgy része a legális piaci kereslet és kínálat szereplőivel való kapcsolattartás, mint a többi kalózzal való folyamatos alku. Az egyedül álló kalóz mind a legális szereplőkkel, mind a többi kalózzal szemben gyenge és védtelen. Éppen ezért nincs is különösebb értelme egyedülálló kalózokról beszélni, ehelyett érdemes újra és újra azokat a hálózatokat megkeresni és feltérképezni, melyekbe a kalóz beágyazódik.

A kalózhálózatok a bizalom infrastruktúrái. Legyen szó a XIV. századi angol kalózkodásról, vagy a XXI. századi P2P-fájlcserélőkről, a kalózokat összefűző kötelékeknek komplex és megkerülhetetlen szerepük van. E kapcsolatok elsődleges célja a verseny korlátozása, azaz a feketepiaci rend feltételeinek kialakítása és e rend fenntartása egy olyan környezetben, ahol a kikényszerítés során csak egymásra számíthatnak. Az, amit hol informális megállapodásoknak, hol szintetikus copyrightnak, hogy egy torrent tracker szabályzatának hívhatunk, ugyanazt a célt szolgálja: az egymással versengő szereplők között a kooperációhoz szükséges bizalmi minimum kiépítését.

A kooperációnak számos szintje van. Egyrészt ezen a kooperáción keresztül alakul ki a feketepiacon kínált javak köre, minősége, ára. Másrészt e kooperációs folyamat során alakul ki, hogy kinek van „joga” ez egyes címek kereskedelmével foglalkozni. Ezek a folyamatok részben feltételezik, részben kitermelik azokat a normákat, melyek az egymással folytatott versenyt mederbe terelik és kikényszerítik az együttműködést. A belső szabályok által kormányzott kalóz hálózatok immár a külvilág számára sem csak mint az anarchikus rablóbandák érzékelhetők: szabályaik, világuk egyfajta autoritás forrásává, a fennálló renddel szembeni megfogalmazott alternatívává lehetnek minden, a kalózzal kapcsolatba kerülő szereplő számára.

Az autoritásnak számos formája van. Az angol és az amerikai kiadók példáján láthattuk, hogy egy jól működő kalózhálózzal a legális piaci szereplők is üzletet tudnak kötni. Ugyanerre a jelenségre a fájlcserélők között is számos példát találhatunk: így működik többek között a nemzeti rockra embargót hirdető nemzeti érzelmű kalóz-közösség vagy a hivatalos magyar kiadás megjelenése pillanatában a digitális kópiát feketepiacról eltüntető képregény-megosztók.

A feketepiacok vásárlói számára is megkerülhetetlen szempont a kalózok megbízhatósága. A megbízhatóság alatt egyszerre kell a kulturális javak technikai jellemzőire (anyagi minőségére) gondolnunk és arra a kontextusra, ami a különböző alkotások egymás mellé kerüléséből kirajzolódik. A feketepiacról beszerzett javak minősége, technikai kvalitása, a szolgáltatás általános színvonala olyan szempontok, melyek alapvető hatással vannak arra, hogy a különböző vásárlók hajlandóak-e ismételt igénybe venni a feketepiacokat. Ezekon a területeken a kalózok nemcsak a legális alternatívákkal, de egymással is versenyeznek, és azokon a területeken, ahol lehetőség van vevők és eladók ismételt találkozására, ott erős az ösztönzés a hírnévvé, társas tőkévé (esetleg anyagi haszonná) konvertálható minőség előállítására.

A feketepiaci javak sajátos tartalmi kínálata jelenti a kalózok autoritásának másik fontos forrását. Abban a korban, amikor a kulturális piacok működésére az állam és/vagy az egyház cenzúrája még meghatározó hatással volt, a feketepiacok jelentették a betiltott szövegek egyetlen lehetséges forrását. A cenzúra jelentőségének elmúltával ez a feketepiaci előny is mérséklődik. A politikai cenzúra végével azonban korántsem jött létre valamiféle mindent szabad Kánaán, mert a politikai akarat helyett immár a méretgazdaságossági korlátok, kereskedelmi, anyagi szempontok, a szerzői jogi monopólium sajátosságai jelölik ki a piaci viszonyok között elérhetetlen javak körét.

A piaci szempontok alól végleg felszabadult P2P-kalózok a kulturális termelés piaci logikák által összeállított szelekciójának képesek radikális alternatívát nyújtani. Azokban a kalózhálózatokban, ahol a kereslet alakítását a fogyasztók végzik, az egyes kalózhálózatok közötti különbséget az adott közösség által elérhetővé tett javak köre teszi megfoghatóvá. A legális kulturális termelők által felkínált értékek és lojalítások mellett egyre növekvő szerepet játszanak a kalózközösségek, kalózhálózatok által kínált, az elérhető tartalmak körén keresztül megfogalmazott értékek és

elköteleződések. Ezek az elköteleződések egyszerre tetten érhetők a mainstream vagy éppen niche kulturális javak fogyasztásában, és azokban a normákban, melyek e javak fogyasztását szabályozzák.

A kalózkodás kulcsfontosságú innovátorok. Az elmúlt években leginkább a szerzői jogi védelem alatt álló alkotások kreatív újrafelhasználására, remixelésére, remixelhetőségére irányult a figyelem. A komoly erőforrások mozdultak meg azért, hogy ne számítsanak szerzői jogi kalóznak a digitális népművészet művelői, és lebomoljanak az akadályok az amerikai jogászok által újra felfedezett read/write kultúra, azaz a jogvédett tartalmak szabad újrahasonosíthatósága elől. Ez a megközelítés, pontosabban annak kizárólagossága azt sugallja, hogy a kreativitás csak az egyes tartalmak szintjén értelmezhető. Ez azonban nem így van: az innováció nemcsak a tartalmak, de a tartalmak fogyasztásának kontextusai kapcsán is folyamatos. Ennek az innovációnak épp az a legfontosabb jele, hogy a szellemi tulajdonvédelmi rezsimben is egyre határozottabb igény mutatkozik a kontextusok meghatározásában szerepet játszó innovációk védelmére az üzleti eljárásoktól a szappanoperák formáitáig.

A remix-kultúra védelmében a szerzői jogi rezsimmel szemben felhozott legfontosabb érv az volt, hogy a jelenlegi szabályozás elfojtja a kreativitást és korlátozza az innovációt. Ezek az érvek azonban nem merésznek túl az alkotások létrehozásán és nem vizsgálják a kulturális javak terjedésének, cirkulációjának feltételeit. A Conger-ek és később a vertikálisan integrált kulturális iparági vállalatok esetében már láthattunk példát arra, hogy hogyan lehet ellenőrzés alá vonni ez utóbbi területeket – és hogy ez a fajta ellenőrzés milyen következményekkel járhat. A fizikai hordozók korában a disztribúció ellenőrzéséhez nem volt szükség a szellemi tulajdonvédelmi rezsim eszköztárára, helyette a felvásárlások és a visszautasíthatatlan üzleti ajánlatok játszották a főszerepet. A digitális disztribúció viszont szerzői jogi problémává tette a disztribúciót is, mivel szerzői jogi eszközökkel korlátozhatóvá tette a digitális disztribúció területén zajló innovációt.

Az, amit sokan egyszerű és mindenféle innovációt nélkülöző másolásnak látnak, valójában a másolás kontextusában zajló innováció. Ezt az innovációt ugyanaz teszi lehetővé, ami a tartalmi szinten zajló változást: a net autonóm terében a kalózkodásra nem, vagy csak részben érvényesek azok a szabályok, kötöttségek és rutinok, melyek a piac többi szereplőjének viselkedését meghatározzák. A kalózkodásra nem kell törődniük a cenzúrával, nem kell törődniük a királyi privilégiumokkal, nem kell törődniük a DRM-mel, és nem kell engedélyt kérjenek egy új, korábban ismeretlen logikával működő digitális disztribúciós platform beindításához. Ebben a kontextus-teremtő innovációs erőben rejlik véleményem szerint a P2P-kalózkodás paradigmaváltó potenciálja.

2010 az első szerzői jogi törvény 300. évfordulója. Mint azt láttuk, a Statute of Anne nem az első volt a könyvpiacot szabályozó mechanizmusok sorában. Az, ami a Statute of Anne-t kiemeli e sorból, az e törvény paradigmaváltó jellege: az a tény, hogy olyan folyamatokat indított be, melyek végül megszüntették az időben korlátlan common law copyright által lehetővé tett mérhetetlen vagyoni és hatalmi koncentrációt és létrehozta a kulturális közkinccset, a public domain-t. Ez a fordulat nem egy, a jogtudományon belül lezajlott fejlődés eredménye, sőt, épp a jogi dogma ellenében hozta létre azt a felvilágosodás hevéből fűtött kulturális közösség. A szenvedélyes hangú pamfletekben magának anyagi és politikai autonómiát követelő értelmiség azért járhatott sikerrel, mert indulatának erejét megsokszorozta a politikai és gazdasági önkénytelenség szemben a társadalom más csoportjaiban támadt ellenállás.

A Statute of Anne nem volt több, mint egy ellentmondásos és következményeit tekintve végiggondolatlan szabályozási kísérlet, ami rést ütött a kulturális monopóliumok falán. Az így támadt résen át végül a rákövetkező évtizedekben elég sok, kalóznak bélyegzett kiadó szívároghatott át ahhoz, hogy mire 1776-ban végül végleg dönteni kellett a kétféle – az évszázados múltat visszatekintő örökös kiadói copyright és az új, szerzőre épülő – modell között, eltagadhatatlanná és nélkülözhetetlenné lett a Statute of Anne által megteremtett public domain minden előnye.

Nem tudom a választ arra kérdésre, hogy most, háromszáz évvel a paradigmaváltó Statute of Anne után ismét hasonló fordulatnak lehetünk-e tanúi. Talán nem félreértelmezése a tényeknek a nyilvánvaló analógiák felmutatása: a szellemi javakhoz fűződő tulajdonjogok és a kulturális termelés folyamatainak extrém koncentrációja; a monopóliumok nyomán támadt feszültség a javakhoz hozzáférő és a hozzáféréstől kizárt szereplők között; a jelenlegi IP-rezsim felhasználói emancipációt gátló potenciálja külön-külön is komoly figyelmet kapott problémák. Az sem világos, hogyha fordulóponthoz értünk, akkor az minek köszönhető: annak, hogy a digitális világban a szerzői jogi rezsim – talán akarata ellenére – a kulturális körforgás minden részletére kíméletlenül kiterjed, vagy annak, hogy ugyanebben a pillanatban létrejött e világ tökéletes antitézise is. Annyi azonban bizonyos, hogy a szerzői jogi rezsim évszázadok óta zajló töretlen bővülésével és erősödésével szemben most olyan ellenerő ébredt, mely túl nagy, túl erős, és túlságosan is öntudatos, politikus ahhoz, hogy figyelmen kívül lehessen hagyni.

Háromszáz évvel ezelőtt az akkori inkumbensek bírói és rendőri eszközökkel leküzdhető kalózzokként tekintettek a Statute of Anne árnyékában gyülekező skót kiadókra. Lehet, hogy egy más alkalommal igazuk is lett volna, de abban a kitüntetett pillanatban a skót kalózok tevékenységén keresztül egy náluknál jóval nagyobb társadalmi igény fogalmazódott meg, egy olyan igényé, amit az inkumbensek nem voltak hajlandók komolyan venni. Ma a digitális hálózatok egyfajta törvénye, a technológiai kód az, aminek a védelmében a kalózok összegyűltek. Ha egyetlen mondatban kellene összefoglalni a disszertáció 17 000 másik sorát, akkor az valahogy így hangzana: most megint olyan idők járnak, hogy érdemes őket meghallgatni.

A kutatás eredményeinek hasznosíthatósága

A kutatás eredményei az alábbi szereplők számára hasznosíthatók közvetlenül:

- kulturális iparági szereplők
  - o a kulturális termelés, disztribúció, kereskedelem területén aktív piaci és non-profit szervezetek: hanglemezkiadók, terjesztők, TV társaságok, internet-szolgáltatók, kiskereskedők, stb.
- állami szereplők, szabályozók
  - o szerzői jogi szabályozással, Magyarország nemzetközi szervezetekben képviselt pozíciójának kialakításával foglalkozó állami intézmények
  - o közgyűjtemények, közintézmények
- oktatási intézmények

- az információs társadalomban való részvételhez alapvető tudásokat nyújtó alap és középfokú oktatási programok, az információs piacokkal, a szerzői joggal kapcsolatos képzéseket nyújtó felsőfokú oktatási intézmények

IV. A munka témaköréből készült publikációk jegyzéke

Bodó, B. (előkészületben): Az illegális fájlcsere motivációs háttere. in Z. Kacsuk & T. Tószegi (szerk.), Zenei Hálózatok. Budapest: L'Harmattan

Bodó, B. (előkészületben). Coda: A Short History of Book Piracy. In J. Karaganis, Towards a Détente in Media Piracy. New York: Social Science Research Council.

Bodó, B., & Lakatos, Z. (2010). A filmek online feketepiacja és a moziforgalmazás. Szociológiai Szemle.

Bodó, B., Halász, P., & Ducsay, T. (2008). Bittorrent alapú fájlcsere forgalom Magyarországon. Budapest: Mobil Innovációs Központ.

Bodó, B. (2007). The Club model of cultural consumption and distribution. Budapest: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem.

Bodó, B., & Gyenge, A. (2007). A könyvtári kölcsönzések után fizetendő jogdíj közgazdasági szempontú elemzése. Ingyenebéd. Budapest: Szabadlovass Közgazdász Egyesület.

Bodó, B., Halácsy, P., Korsós, M., Prekopcsák, Z., & Szalai, A. (2007). P2P hálózatok vizsgálata. Budapest: Kitchen Budapest.

Bodó, B. (2006). 50bri Jó5k4 j)!9!t41. Café Babel, (53).

Bodó, B. (2006). A szerzői jog gazdaságtana az online világban. In B. Wellman, P. Halácsy, & G. Vályi, Hatalom a mobil tömegek kezében. Budapest: Typotex.

Bodó, B., & Szakadát, I. (2004). Szabad szoftver, nyílt archívum, szabad hozzáférés. Magyar Távközlés, (Augusztus).

Bodó, B., & Szekfű, B. (2003). Hálózati Gazdaságtan Szöveggyűjtemény. Budapest: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem.

Bodó, B. (2003). A „mély link” Internetes tartalomszolgáltatók vs. Internet. Beszélő, (Nyár).